

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

Warszawa, 06 października 2020 roku

ZSM.422.6.2020.MK

Pan
gen. insp. Jarosław Szymczyk
Komendant Główny Policji

udział Policji w czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką zawsze wywołuje u dziecka bardzo duży stres. Obowiązujące w tym zakresie przepisy nie biorą pod uwagę tej kwestii, dlatego uważam, że należy zmienić praktykę ich stosowania, a być może zmienić także przepisy, tak aby procedury uwzględniały przede wszystkim dobro dziecka.

Zgodnie z art. 598¹⁰ k.p.c. na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Jeżeli zobowiązany lub inne osoby przeszkadzają w wykonywaniu orzeczenia w miejscu pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na żądanie kuratora sądowego Policja ma obowiązek usunąć te osoby z miejsca wykonywania orzeczenia (art. 598¹¹ § 3 k.p.c.). Ponadto, w celu ułatwienia wykonania orzeczenia sądu, przyznano Policji uprawnienia do przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podlegająca przymusowemu odebraniu się tam znajduje (art. 598^{11a} § 1 i 2 k.p.c.).

Celem przywołanych wyżej przepisów jest usprawnienie przebiegu czynności odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Z uwagi na brak przepisów wykonawczych oraz ugruntowanego orzecznictwa, wyłania się jednak problem granic i sposobu pomocy, jakiej zobowiązana jest udzielić Policja na żądanie kuratora sądowego.

W doktrynie wskazuje się, że ze względu na dobro dziecka lub osoby pozostającej pod opieką, z uwagi na stres, jaki wywołuje udział Policji w czynnościach wykonawczych, kurator winien korzystać z pomocy Policji w wypadkach szczególnie uzasadnionych. Pomoc

ta powinna być realizowana przez wyznaczonego funkcjonariusza i polegać na zapewnieniu osobistego bezpieczeństwa kuratorowi i osobie podlegającej odebraniu oraz na zapewnieniu porządku w miejscu przeprowadzenia czynności. Czynności funkcjonariuszy Policji powinny być dokonywane w taki sposób, by nie naruszały dobra osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, w szczególności, by nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. Ewentualne środki przymusu bezpośredniego wobec osób utrudniających prawne działania kuratora sądowego należy ograniczyć do niezbędnego minimum. Przeszukanie powinno być dokonane zgodnie z jego celem, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

Mając na uwadze powyższe postulaty, zwracam się do Pana Komendanta z prośbą o udzielenie informacji na temat ich praktycznej realizacji przez podległych Panu funkcjonariuszy.

Bardzo ważną kwestią jest również odpowiednie przygotowanie funkcjonariuszy do umiejętnego przeprowadzenia czynności służbowych związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. O skuteczności tych działań w znacznej mierze decyduje (poza kwestiami proceduralno-prawnymi) znajomość specyfiki postępowania w sprawach o wydanie dziecka, zasad współpracy ze wszystkimi podmiotami uczestniczącymi w takiej czynności, umiejętność nawiązania kontaktu interpersonalnego oraz właściwe zidentyfikowanie ewentualnego zagrożenia dobra dziecka.

Istotne jest zatem pytanie o sposób przygotowania funkcjonariuszy do realizacji powyższych zadań oraz czy tematyka ta została ujęta w organizowanych dla nich szkoleniach.

Kolejnym ważnym aspektem są ewentualne przeszkody w realizacji zadań nałożonych na Policję zgodnie z przywołanymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, ich rodzaj oraz częstotliwość występowania, a także sposób ich wyeliminowania.

Niewątpliwie pomoc Policji w czynnościach związanych z przymusowym odebraniem dziecka powinna być dyskretna i ostrożna. Od wszystkich podmiotów uczestniczących w tej czynności wymagana jest wyjątkowa rozważa i kierowanie się wyłącznie dobrem dziecka. W tym kontekście wyłania się pytanie, czy przepisy nie powinny określać, ilu maksymalnie funkcjonariuszy może brać udział w takiej czynności, i czy funkcjonariusze w czasie jej wykonywania nie powinni być zwolnieni z obowiązku noszenia munduru.

Co do zasady policjant obowiązany jest nosić w czasie służby mundur i określone prawem wyposażenie (art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji). Wyjątki od obowiązku noszenia umundurowania na służbie są uregulowane przepisami zarządzenia nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie określenia przypadków, w których policjant w czasie wykonywania obowiązków służbowych nie ma obowiązku noszenia munduru. Z obowiązku tego zostali zwolnieni policjanci: służby kryminalnej, śledczej, spraw wewnętrznych, Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych i komórek wywiadowczych służby prewencyjnej oraz prezentujący próbne egzemplarze umundurowania. Jednocześnie kierownik jednostki organizacyjnej Policji, kierownik komórki organizacyjnej w jednostce organizacyjnej Policji, jego zastępca lub osoba przez niego upoważniona mogą zwolnić z obowiązku noszenia munduru na czas określony policjantów innych służb i komórek organizacyjnych służb Policji, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami służby lub stanem zdrowia funkcjonariuszy.

Należy zauważyć, że czynności podejmowane w ramach postępowania w sprawach o odebranie osoby na podstawie art. 598⁶ i nast. k.p.c. mają szczególną doniosłość społeczną, wiążą się bowiem z koniecznością uwzględnienia dobra osoby podlegającej odebraniu – zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2010 r., III CZP 107/10, OSNC 2011/9/93. Przymusowe odebranie to dla dziecka zawsze sytuacja traumatyczna. Obecność umundurowanych funkcjonariuszy Policji z pewnością wzmacnia stres u dziecka.

Art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka stanowi, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

W uchwale podjętej przez Walne Zgromadzenie ONZ z dnia 24 lutego 2010 r. nr 64/142 – Wytyczne dotyczące zastępczej opieki nad dziećmi wskazano, że przekazanie dziecka powinno odbywać się z najwyższą wrażliwością i w sposób przyjazny dziecku, w szczególności angażując specjalnie wyszkolony i nieumundurowany personel.

W mojej ocenie standardem powinno być, że pomoc Policji, o której mowa w art. 598¹⁰ k.p.c., realizowana jest przez odpowiednio przeszkolonego funkcjonariusza, zwolnionego z obowiązku noszenia munduru podczas czynności służbowych związanych z przymusowym odebraniem dziecka. Na wszystkich podmiotach uczestniczących w czynności odebrania dziecka ciąży bowiem obowiązek dbałości, by tak trudną, nierzadko traumatyczną sytuację

dziecko przeszło w warunkach bezpiecznych i przyjaznych, z uwzględnieniem jego potrzeb emocjonalnych.

Być może, w ocenie Pana Komendanta, istnieją inne obszary wymagające uwagi i poprawy w zakresie postępowania w sprawach o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Mając powyższe na uwadze, w trosce o dobro dziecka, na podstawie art. 10a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141), zwracam się do Pana Komendanta z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji w przedstawionym zakresie, co pozwoli na całościową analizę poruszonego niniejszym wystąpieniem problemu oraz stanowić może podstawę do podejmowania dalszych działań mających na celu wypracowanie rozwiązań usprawniających proces przymusowego odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, z poszanowaniem dobra dziecka.

Do wiadomości:

Pan Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

*Informuję, że od dnia 29 czerwca 2020 r. siedziba Biura Rzecznika Praw Dziecka mieści się pod nowym adresem. Z uwagi na powyższe, proszę bieżącą korespondencję kierować na adres:
ul. Chocimska 6, 00-791 Warszawa.*